

Валер'ян Підмогильний

письменник, перекладач,
представник розстріляного
відродження

Роман “Місто” (1927)

РОМАН урбаністичний, інтелектуальний, роман-ідей

Модернізм

Підмогильний: «Написав «Місто», бо люблю місто і не мислю поза ним ні себе, ні своєї роботи. Написав ще й тому, щоб наблизити, в міру змоги, місто до української психіки, щоб сконцентрувати його в ній».

Письменник намагається відійти від традиційної «селянської» проблематики української літератури, при цьому спирався на досягнення європейської класичної літератури (у творчій манері митця відчувається вплив Оноре де Бальзака, Стендаля, Гі де Мопассана, Еміля Золя тощо).

ТЕМА ІДЕЯ

Тема: зображення міста й людини, що його підкорює

Ідея: розкриття характеру людини, яка підкорює місто

Місце дії: Київ 1920-х років

Особливості композиції

«Місто» має дві частини, кожна з яких поділено на 14 розділів.

Твір має два епіграфи. Перший — з Талмуда (канонічної книги євреїв, великого кодексу релігійно-етичних та правових норм), Трактату Авот:

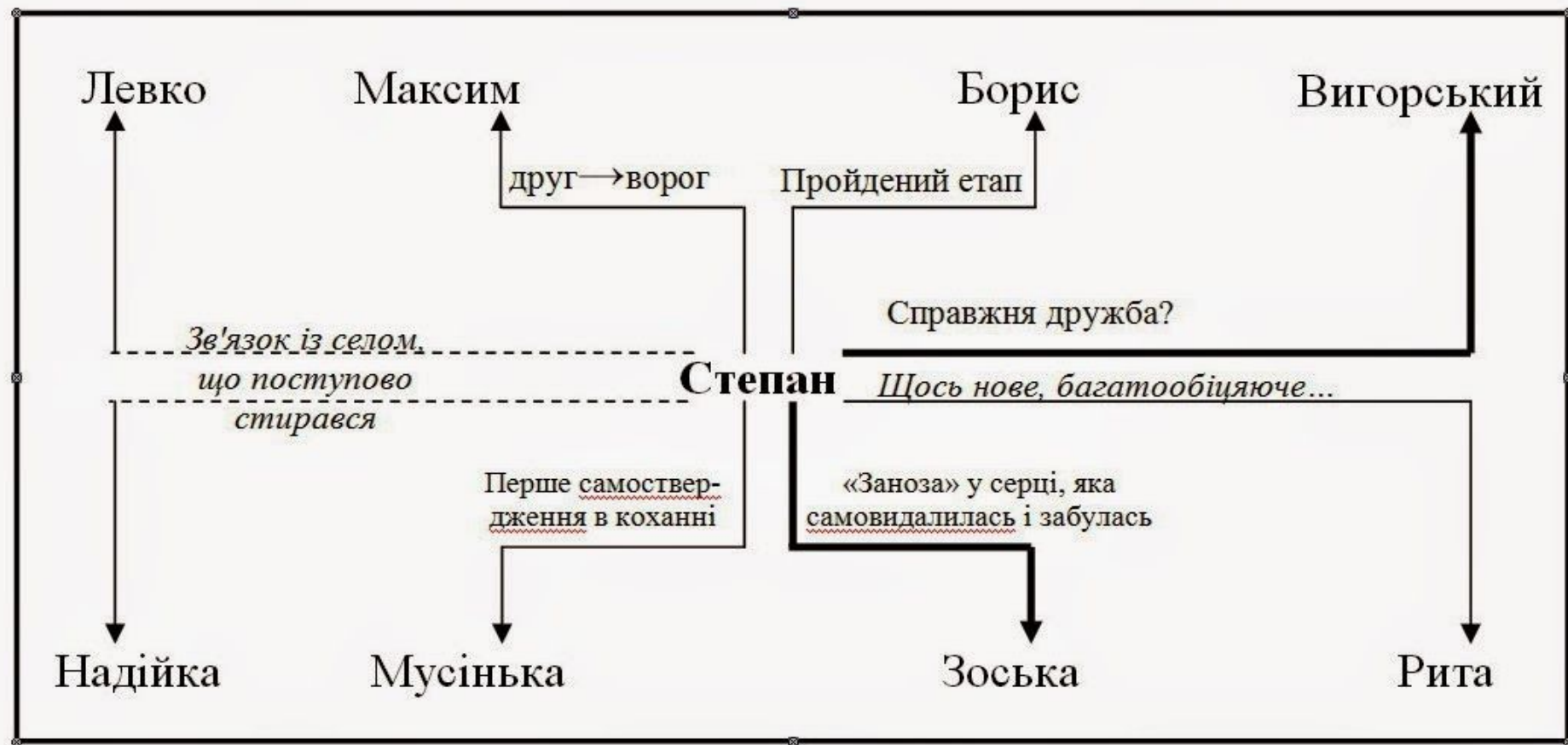
«Шість прикмет має людина: трьома подібна вона на тварину, а трьома на янгола: як тварина — людина їсть і п'є; як тварина — вона множитья і як тварина — викидає; як янгол — вона має розум, як янгол — ходить просто і як янгол — священною мовою розмовляє».

Другий — із роману «Таїс» французького письменника Анатолія Франса:

«Як можна бути вільним, Евкріте, коли маєш тіло?».

Ці епіграфи є важливими для розуміння змісту твору, адже однією з провідних ідей письменника є те, що людині притаманне протистояння тілесного (тваринна сутність, статевий потяг) та духовного начала (інтелектуальна сфера, сфера творчості).

Система образів

Образ Степана Радченка

«На зріст він був високий, тілом міцно збудований і смуглий на обличчі. Молоді м'які волосинки, неголені вже тиждень, надавали йому неохайного вигляду. Але брови мав густі, очі великі, сірі, чоло широке, губи чутливі. Темне волосся він одкидав назад, як багато хто з селяків і дехто тепер з поетів».

ВАЛЕР'ЯН ПІДМОГИЛЬНИЙ

МІСТО

РОЗВИТОК образу Степана Радченка

«за свої двадцять п'ять він був підпасичем-приймаком, потім просто хлопцем, далі повстанцем і наприкінці секретарем сільбюро Спілки робземлісу...»,

«вернутися потім при повній зброї на боротьбу і з самогоном, і з крадіжками, і з недіяльністю місцевої влади»

відчуває себе «ною силою, покликаною із сіл сміливо будувати майбутнє»;

«горожани – це старий порох, який треба стерти, і він до цього покликаний».

вирішує: «Не ненавидіти треба місто, а здобути»

Невже вічна доля села — бути тупим, обмеженим рабом, що продається за посади й харчі, втрачаючи не тільки мету, а й людську гідність? ... Село відсувалось від нього, він починав бачити його в далекій перспективі, що лишає від живого тіла схематичні риси.

Важливішими, ніж стосунки з жінками, є відносини Радченка з літературою, із власною творчістю. Вони проходять певну еволюцію – від «хлоп'ячої витівки» до «душевної виразки».

Митці читали зі сцени свої твори, їм аплодували, їх хвалили, а Степан із заздрістю думав, що й він *«хотів бути кожним із них, однаково – прозаїком чи поетом»*. Степан повертався додому, охоплений єдиною думкою – будь-що стати письменником.

Він вирішив, що напише оповідання про свою бритву – про те, як він у 1919 році, перебуваючи у складі невеликого загону повстанців, потрапив у полон до денікінців і відкупився в черкеса бритвою, як потім того солдата було вбито і Степан знову забрав свою бритву.

«Долю своєї бритви він підніс до історії громадянської війни, зробив її символом виборюваної влади»

«Село стало йому чуже. Воно потьмарніло в його спогадах, як блідне ліхтар у проміннях дня, але тяжіло над ним, як докір, як тривога».

Щоб «підкорити місто» Степан спілкується з жінками різного соціального рівня, однак ці стосунки швидко вичерпуються.

Землячка Надійка із коханої перетворюється на «путо, що прив'язує в'язня до стіни»;

Взаємини з Тамарою Василівною (Мусінькою) спочатку влаштовують своєю «зручністю» і тим, що утверджують його самолюбство. Але тільки у хлопця з'являються фінансові можливості почати нове життя, він роздивляється у ній «міщанку з круглою спиною»;

До Зоськи Степана притягує таємниця справжньої міської дівчини – «саме міськість і вабила його в ній»;

Нарешті досягши найвищого становища у місті – зустрічає Риту – «досконале напівреальне створіння», вишукану балерину, красуню, яка не обтяжує його постійною присутністю: вона з'являється і зникає. Це «душа міста», вона дає Радченкові відчуття, що він не просто переміг місто (на початку роману це був потяг вчорашнього селяка до невідомого, але бажаного), а й органічно увійшов до урбаністичної культури.